

Sygn. akt I Ca 497/16

POSTANOWIENIE

Dnia 22 lutego 2017 roku

Sąd Okręgowy w Sieradzu Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący SSO Barbara Bojakowska

Sędziowie SSO Joanna Składowska

SSO Iwona Podwójniak

Protokolant sekretarz sądowy Elwira Kosieniak

po rozpoznaniu w dniu 22 lutego 2017 roku w Sieradzu

na rozprawie sprawy

z wniosku J. P.

z udziałem M. K., A. Ł., M. O., G. W. i Fundacji Centrum (...) w P.

o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku

na skutek apelacji wnioskodawczynie

od postanowienia Sądu Rejonowego w Sieradzu

z dnia 15 lipca 2016 roku, sygnatura akt I Ns 361/16

postanawia:

1. oddalić apelację;
2. zasądzić od wnioskodawczynie J. P. na rzecz uczestnika postępowania Fundacji Centrum (...) w P. 120 (sto dwadzieścia) złotych z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt I Ca 497/16

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 15 lipca 2016 r., wydanym w sprawie sygn. akt I Ns 361/16, Sąd Rejonowy w Sieradzu oddalił wniosek J. P. o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po matce I. K. (1).

Rozstrzygnięcie zapadło przy następujących ustaleniach i wnioskach:

W dniu 19 grudnia 2010 r. w W. zmarła I. K. (2) z domu S..

Do grona jej spadkobierców ustawowych należą dzieci: J. P., M. K., A. Ł., M. O. i G. W..

W dniu 15 grudnia 2006 r. mąż wnioskodawczynie I. P. zawarł

z Fundacją Centrum (...) z siedzibą w P. umowę pożyczki nr (...), której poręczycielem była I. K. (1). W dniu 19 czerwca 2008 r. Sąd Rejonowy w Łasku wydał nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym, którym nakazał I. P. i I. K. (1), aby zapłacili solidarnie na rzecz Fundacji Centrum (...) w P. kwotę 57 727,46 złotych wraz z odsetkami i kosztami procesu. Na podstawie tego orzeczenia zaopatrzonego w sądową klauzulę wykonalności od dnia 13 listopada 2008 r. toczy się postępowanie egzekucyjne w sprawie Km 2948/08, prowadzone przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w S. A. J.. W toku tegoż postępowania wnioskodawczyni odbierała kierowaną do męża korespondencję. Nadto Komornik wszczął egzekucję z nieruchomości, dla której Sąd Rejonowy w Sieradzu prowadzi księgę wieczystą o nr (...), której współwłaścicielem w 99/200 części jest wnioskodawczyni.

W dniu 12 września 2005 r. wnioskodawczyni i jej mąż I. P. zawarli w Kancelarii Notarialnej w S. przed notariuszem B. C. w formie aktu notarialnego za rep. A nr (...) umowę o wyłączenie wspólności ustawowej,

Wnioskodawczyni w terminie sześciu miesięcy od dnia, w którym dowiedziała się o tytule swego powołania, nie złożyła oświadczenia o przyjęciu bądź odrzuceniu spadku.

Jak zauważył Sąd pierwszej instancji, spadkobierca ma możliwość uchylenia się od skutków prawnych braku oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, czyli skutków prawnych niezachowania terminów określonych w art. 1015 § 1 k.c., o ile brak oświadczenia (milczenie spadkobiercy) spowodowany był błędem lub groźbą (art. 1019 § 2 k.c.). Podstawą uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia spadkowego jest błąd prawnie doniosły (art. 1019 § 2 w zw. z art. 84 § 1 zd. 1 i § 2 k.c.). Błędem takim nie jest nieznanomość przedmiotu spadku, pozostająca w związku przyczynowym z niedołożeniem przez spadkobiercę należytej staranności w ustaleniu rzeczywistego stanu majątku spadkowego. Nie będzie też błędem prawnie doniosłym złożenie bądź niezłożenie oświadczenia pod wpływem wadliwych, błędnych pobudek czy motywów.

W ocenie Sądu Rejonowego, nie można uznać, że wnioskodawczyni wykazała się należyłą starannością w zakresie podjętych czynności zmierzających do ustalenia składu spadku. Mimo, iż zawarła z mężem umowę majątkową małżeńską miała wiedze o zaciągniętych przez niego zobowiązaniach. W toku postępowania egzekucyjnego odbierała kierowaną do męża korespondencję, a egzekucja toczyła się także z nieruchomości, której jest współwłaścicielem. W tej sytuacji J. P. musiała mieć świadomość, że postępowanie w sprawie Km 2948/08 toczyło się solidarnie przeciwko jej mężowi i matce. Tym samym, zdaniem Sądu pierwszej instancji, wnioskodawczyni nie zachowała staranności w trosce o własne interesy majątkowe, a błąd ten nie można poczytać za usprawiedliwiony. Posiadając wiedzę o toczącym się postępowaniu egzekucyjnym, nie podjęła żadnych starań mających na celu ustalenie - choćby jedynie orientacyjnie - rzeczywistego składu masy spadkowej po zmarłej I. K. (1). Nie wykazała nawet, że po śmierci spadkodawczyni dokonała szczegółowego przejrzenia pozostawionych przez nią rzeczy osobistych, w których zgodnie z zasadami doświadczenia życiowego winny znajdować się umowy, dowody wpłat czy wezwania do zapłaty.

Wobec powyższego Sąd Rejonowy uznał, że wniosek J. P. nie nadaje się do uwzględnienia w świetle art. 1019 § 2 k.c. w związku z art. 84 § 1 zd. 1 i § 2 k.c.

Wnioskodawczyni wniosła apelację od postanowienia Sądu Rejonowego, zaskarżając orzeczenie w całości i podnosząc następujące zarzuty:

1. dokonania ustaleń faktycznych niezgodnych z rzeczywistym stanem faktycznym sprawy oraz nieznajdujących żadnej podstawy w zebranych w sprawie materiale dowodowy oraz niewłaściwej - dowolnej oceny materiału dowodowego przeprowadzonego w sprawie, skutkujących wydaniem zaskarżonego postanowienia, poprzez przyjęcie, iż wnioskodawczyni nie dochowała aktów staranności umożliwiających jej uzyskanie wiedzy o stanie spadku w terminie ustawowym do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku po jej matce, a także poprzez przyjęcie, że jedynie z faktu, iż odbierała korespondencję od komornika sądowego kierowaną do jej męża a także z faktu, że do nieruchomości stanowiącej współwłasność jej i męża kierowana była egzekucja wynika, że powinna była wiedzieć o zadłużeniu matki z tytułu poręczenia udzielonego mężowi wnioskodawczyni, choć małżonkowie P. już w dniu 12 września 2005 r. wyłączyli wspólność majątkową pomiędzy sobą;

2. naruszenia prawa materialnego - art. 1019 § 2 i art. 84 § 1 zd. 1 i § 2 k.c., poprzez ich niezastosowanie do stanu faktycznego wyczerpującego dyspozycję tych przepisów.

W oparciu o wskazane zarzuty skarżąca wносиła o:

1. zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez zatwierdzenie uchylenia się przez wnioskodawczynię od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po matce I. K. (1), zmarłej 19 grudnia 2010 r. w W.,

ewentualnie o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Sieradzu;

2. zasądzenie od uczestnika postępowania Fundacji Centrum (...) w P. na rzecz wnioskodawczyni zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu apelacji wskazano, że wbrew ustaleniom Sądu Rejonowego, do nieruchomości objętej księgą wieczystą nr (...) nigdy nie została skierowana egzekucja na rzecz uczestnika postępowania Fundacji Centrum (...) w P..

Nadto, Sąd Rejonowy w Sieradzu w sposób zupełnie dowolny przyjął, iż jeżeli wnioskodawczyni odbierała korespondencję kierowaną do jej męża przez Komornika, to знаła treść tej korespondencji i mogła z niej powziąć wiadomość o egzekucji prowadzonej przeciwko niemu i jej matce w sprawie Km 2948/08, a także, iż wnioskodawczyni (nie wiadomo z jakiego powodu) powinna była wypytać się swojego męża o stan zadłużenia matki, gdy ona zmarła.

Bezpodstawne zdaniem skarżącej jest także oczekiwanie Sądu pierwszej instancji, iż wnioskodawczyni u komorników sądowych ustalać będzie, czy przeciwko jej matce nie były prowadzone sprawy egzekucyjne, gdyż brak jest przepisów umożliwiających komornikom sądowym udzielanie takowych informacji osobom trzecim, w tym także należącym do kręgu potencjalnych spadkobierców. Uczestnik postępowania - Fundacja Centrum (...) w P. nie uczynił zaś nic, aby ujawnić fakt zobowiązania I. K. (1) osobom mogącym być jej spadkobiercami. Wnioskodawczyni nie miała zatem żadnych realnych możliwości dowiedzenia się o rzeczywistym stanie spadku po jej matce i konieczności odrzucenia spadku po niej z uwagi na wysokość jej długów spadkowych.

Uczestniczka postępowania - Fundacja Centrum (...) w P. domagała się oddalenia apelacji oraz zasądzenia na jej rzecz od skarżącej zwrotu kosztów postępowań apelacyjnego.

Pozostali uczestnicy nie zajęli stanowiska w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja J. P. nie zasługuje na uwzględnienie.

Przede wszystkim należy zauważyć, że wnioskodawczyni swój wniosek w sprawie, jak i wniesiony środek zaskarżenia opiera na twierdzeniu, iż nie miała wiedzy o tym, że przed śmiercią spadkodawczyni zaciągnęła zobowiązanie wobec uczestnika postępowania - Fundacji Centrum (...) w P., poręczając pożyczkę udzieloną I. P.. Na poparcie tego twierdzenia przedstawiła zaś materiał dowodowy ograniczający się w zasadzie do jej własnych zeznań. Nic na ten temat nie wiedziały bowiem przesłuchane siostry wnioskodawczyni: M. K., A. Ł. i G. W., a co najistotniejsze, nie potwierdził tej okoliczności mąż J. P., zasłaniając się niepamięcią.

Z oczywistych zatem względów, do prezentowanych twierdzeń należało podejść szczególnie krytycznie, dokonując ich oceny w kontekście całokształtu materiału dowodowego oraz zgodnie z zasadami logiki i doświadczenia życiowego. Taka właściwa z punktu widzenia zasad określonych w art. 233 k.p.c. ocena prowadzi zaś do konstatacji tożsamej z wnioskami Sądu Rejonowego.

Trzeba zauważyć, że choć małżonkowie P. wyłączyli umownie małżeńską wspólność majątkową, nie pozostawało to w związku z zaburzeniem ich relacji małżeńskich. Prowadzili wspólne gospodarstwo domowe, a działalność gospodarczą, z którą wiązało się zawarcie umowy pożyczki i udzielenie poręczenia przez I. K. (1), stanowiła źródło utrzymania rodziny. Jak zeznał I. P., wnioskodawczyni w tamtym okresie nie pracowała, była w ciąży. Jednocześnie, jak wynika z zeznań A. Ł., wnioskodawczyni, jako najmłodsza córka, miała najlepszy z rodzeństwa kontakt z matką. Pozostawanie J. P. w prawidłowych relacjach z mężem i matką wyklucza, w świetle zasad doświadczenia życiowego, aby nie wiedziała ona, że spadkodawczyni poręczyła pożyczkę udzieloną I. P.. Niespotykane i niewytłumaczalne w tych warunkach byłoby bowiem nakłanianie teściowej przez I. P. do zawarcia stosownej umowy w tajemnicy przed żoną. W normalnym toku rzeczy, małżonkowie dyskutują tego rodzaju decyzje, a przede wszystkim oczekiwana jest akceptacja wystąpienia ze stosowną prośbą do rodzica przez jego dziecko. W szczególności zaś jest to aktualne, gdy chodzi o osobę starszą i schorowaną, jak spadkodawczyni w sprawie niniejszej.

Zestawienie tej wiedzy z faktem, że przeciwko I. P. prowadzone były postępowania egzekucyjne, czego J. P. miała pełną świadomość, musiało przesądzać o wysokim prawdopodobieństwie, że zobowiązanie ciężące na spadkodawczyni, jako poręczycielce nie zostało uregulowane.

Nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczność, czy w toku postępowania egzekucyjnego w sprawie Km 2948/08 Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w S. A. J., J. P. czytała adresowaną do jej męża korespondencję, ani też, czy egzekucja kierowana była nieruchomości wspólnej małżonków. Przy prawidłowym przyjęciu, że wnioskodawczyni wiedziała o udzielonym poręczeniu oraz niekwestionowanym fakcie, iż były inne niespłacone zobowiązania i toczyły się postępowania egzekucyjne z wniosku innych wierzycieli, w toku których dochodziło do zajmowania składników majątku wspólnego, w pełni uprawnione jest twierdzenie, że J. P. miała pełną świadomość, iż jej mąż od daty zawarcia umowy kredytowej do w chwili śmierci I. K. (1) miał problemy z regulowaniem zobowiązań, a zatem jednym z niespłaconych w pełnej wysokości długów może być również pożyczka poręczona przez spadkodawczynię.

Jak słusznie zauważył Sad Rejonowy, nie może być uznana za błąd istotny nieznanie przedmiotu spadku, będąca wynikiem niedołożenia należytej staranności w ustaleniu rzeczywistego stanu majątku spadkowego (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 2005 r., IV CK 799/04, OSNC 2006 nr 5, poz. 94; z dnia 18 marca 2010 r., V CSK 337/09 i z dnia 1 grudnia 2011 r., I CSK 85/1; z dnia 5 lipca 2012 r., IV CSK 612/11). Poprzestanie na pozbawionym podstaw przypuszczeniu dotyczącym stanu tego majątku jest wyrazem braku należytej staranności, który uniemożliwia uchylene się od skutków prawnych złożenia albo niezłożenia oświadczenia woli w oparciu o przepisy o wadach oświadczenia woli, jeśli pomiędzy niedołożeniem wymaganej w okolicznościach sprawy dbałości a brakiem rozeznania co do przedmiotu spadku zachodzi zależność przyczynowo - skutkowa. Wobec tego za błąd istotny spadkobiercy uznać należy brak wiedzy o stanie spadku, mimo podjęcia właściwych i możliwych działań, zmierzających do ustalenia rzeczywistego stanu spadku (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 2005 r., IV CK 799/04, z dnia 1 grudnia 2011 r.). W sprawie przedmiotowej wnioskodawczyni, nie tylko nie miała podstaw do zakładania, że I. K. (1) nie miała długów, a wręcz przeciwnie, winni przyjmować, iż takie zobowiązanie istnieje. Należyta dbałość o własne interesy wymagała w takim wypadku przede wszystkim zasięgnięcia informacji u męża lub uczestnika postępowania - Fundacji Centrum (...) w P..

Błąd nie występuje w sytuacji, gdy dana osoba zna skład majątku spadkowego i jest świadoma, że długi spadku przewyższają jego aktywa, lecz lekkomyślnie sądzi, iż uda jej się uchylić od roszczeń wierzycieli spadku (Baziński, Prawo spadkowe, s. 141). Nie ma bowiem błędu co do przedmiotu spadku, jeśli ktoś w znanym sobie stanie faktycznym wyprowadza błędne wnioski w zakresie podjęcia decyzji o przyjęciu lub odrzuceniu spadku (por. W. Borysiak, Głosa do postanowienia SN z 30.6.2005 r., IV CK 799/04, Pal. 2009, Nr 5-6, s. 293). Także brak wiedzy o skutkach wynikających z art. 1015 § 2 zd. 1 k.c. (nieograniczonej odpowiedzialności za długi spadkowe) nie może prowadzić do uchylenia się przez spadkobiercę od skutków prawnych fikcji prostego przyjęcia spadku. Przyjęcie odmiennej wykładni powodowałoby, że regulacja art. 1015 § 2 k.c., choć kontrowersyjna, stałaby się fikcją. Takie rozwiązanie

stanowi ponadto czynnik motywujący spadkobierców do uregulowania swojej sytuacji prawnej we względnie szybkim terminie.

Mając na uwadze powyższe należy stwierdzić, że nie zatwierdzając uchylecia się przez wnioskodawczynię od skutków niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po I. K. (1), Sąd Rejonowy prawidłowo zastosował art. 1019 k.c., bowiem J. P. nie pozostawała w błędzie, o jakim mowa we wskazanym przepisie.

Mając to na uwadze, na podstawie art. 385 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., Sąd Okręgowy oddalił apelację, jako bezzasadną.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 520 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 k.p.c., zasądzając od skarżącej na rzecz Fundacji Centrum (...) z siedzibą w P. zwrot poniesionych kosztów, na które złożyło się wynagrodzenie pełnomocnika w wysokości określonej w § 6 pkt 1 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie z dnia 22 października 2015r. (Dz. U. z 2015r., poz. 1800).